

„Drogi dla Natury” w Gminie Smętowo Graniczne

Na terenie Gminy Smętowo Graniczne realizowane są działania w ramach programu "Drogi dla Natury", którego celem jest zachowanie alej w krajobrazie jako siedliska gatunków chronionych oraz ważnych korytarzy ekologicznych. Projekt jest finansowany ze środków Komisji Europejskiej w ramach Programu Life+ oraz środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Działania w woj. pomorskim wspiera także Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Jedną z charakterystycznych cech krajobrazu przyrodniczo- kulturowego województwa pomorskiego są aleje. Brak drzew odczytujemy jako dysharmonię w krajobrazie, zaburzenie przestrzeni i porządku, do którego jesteśmy przyzwyczajeni. Aleje stanowią nie tylko wartość przyrodniczą, ale są także świadectwem spuścizny kulturowej i logiki, która niegdyś towarzyszyła kształtowaniu przestrzeni. Aleje sadzono w całej Europie, jednak najwięcej alej zachowało się na obecnym terytorium Polski na Pomorzu, Warmii i Mazurach (obszar dawnych Prus). Stare drzewa, które towarzyszą nam dzisiaj, są świadkami, często ponad 100, 200 -letniej historii, a pojedyncze drzewa lub ich skupienia są też starsze.

Stare drzewa w alejach są ważnym zasobem przyrodniczym, stanowiąc siedlisko wielu organizmów, w tym chronionych, np. nietoperzy, ptaków, owadów, grzybów, porostów. Aleje są też korytarzami ekologicznymi. Oznacza to, że dzięki tym drzewom mogą przemieszczać się różne organizmy, nie tylko zwierzęta, ale także grzyby, porosty i rośliny. To z kolei jest bardzo istotne dla przetrwania tych organizmów, dzięki przemieszczaniu bowiem, dochodzi do wymiany materiału genetycznego między populacjami.

Jednym z organizmów zależnych od starych drzew jest pachnica dębowa *Osmoderma eremita*. Pachnica dębowa jest chroniona prawem krajowym jak i unijnym. Znajduje się w tzw. II Załączniku Dyrektywy Siedliskowej w ramach Europejskiej Sieci Natura 2000, wykazana jest jako gatunek zagrożony wyginięciem. Jest to tzw. gatunek parasolowy, co oznacza, że w siedlisku zamieszkałym przez pachnicę występuje szereg innych organizmów, także zależnych od starych drzew.

W ciepłe letnie dni można zaobserwować tego niezwykle chrząszcza wygrzewającego się w południowym słońcu. Samce wydzielając feromon, przyjemnie pachnący także dla ludzi, wabią w ten sposób samice. Latem 2015 r przyrodnicy ze Stowarzyszenia Eko-Inicjatywa w 20 lokalizacjach na terenie Gminy Smętowo Graniczne rozwiesili pułapki feromonowe zwabiające samice tego owada. Pułapki były regularnie sprawdzane, a stwierdzone owady wypuszczane na wolność. Prace trwały od połowy lipca do połowy sierpnia, w najcieplejszym okresie lata, kiedy też pachnica wykazuje największą aktywność. Pachnicę stwierdzono w 12 stanowiskach, a badania potwierdziły, że pachnica "uwielbia" stare lipy i wierzby. Nie stwierdzono jej w klonach. Wbrew nazwie "dębowa", w dębach było tylko jedno stwierdzenie. Wynika to z tego, iż na terenie Gminy Smętowo Graniczne nie ma zbyt wielu dębów w tak sędziwym wieku, aby drzewa te posiadały dziuple z rozległymi próchnowiskami. Pachnica, jako owad odżywiający się drewnem rozłożonym przez grzyby, żyje w dziuplach zasobnych w taki rodzaj pokarmu. Można się spodziewać, że jest organizmem bardzo pożytecznym dla drzew, bo zjadając grzybnie, zapobiega nadmiernemu rozwojowi grzyba, wprowadza równowagę relacji grzyba z drzewem.

W projekcie "Drogi dla Natury" dużą rolę przywiązujemy do edukacji mieszkańców. Dlatego ze starannością wyjaśnialiśmy cel naszych badań wszystkim zainteresowanym osobom. Wielu mieszkańców miejscowości, w których rozwieszaliśmy pułapki bądź inwentaryzowaliśmy drzewa, z zaciekawieniem przyglądało się naszym pracom, dopytywało. Okazuje się, iż jest to ciekawe, i mało znane dla wielu osób, zagadnienie.

Co zatem można zrobić, aby zachować różnorodność biologiczną, jaką kryją w sobie stare drzewa w otwartych krajobrazach?

Najlepszym sposobem jest sadzenie drzew w postaci alei i szpalerów. Należy wybrać do tego miejsce bezpieczne, nie rodzące konfliktów. Niezależnie od rangi drogi, takie miejsca mogą się znaleźć, dużo zależy od świadomości właścicieli działek leżących w sąsiedztwie pasa drogowego. Okazuje się, iż z dużym zrozumieniem potrzeby sadzenia alei i szpalerów podchodzą właściciele wielkoobszarowych gospodarstw rolnych. Na terenie Gminy posadzono już 70 lip przy drodze gminnej Kopytkowo-Borowiec, być może uda się nasadzić kolejne drzewa.

Aleje zostały stworzone przez ludzi, i tylko mądrość ludzi może pomóc aleje zachować. W zamian za wycinane aleje, powinny powstawać nowe, w miejscach przemyślanych i sprzyjających tworzeniu szlaków turystycznych.

Jeśli ktoś z mieszkańców miałby pomysł co do bezpiecznych lokalizacji na sadzenie nowych drzew, zapraszamy do współpracy. Potencjalne lokalizacje należy zgłaszać mailowo na adres srodowisko@smetowograniczne.pl

Wójt Gminy Smętowo Graniczne oraz Stowarzyszenie Eko – Inicjatywa organizują w dniu 10 marca 2016 r. w Centrum Historyczno -Edukacyjnym we Frący szkolenie, podczas którego w przystępny sposób zostanie zaprezentowana wiedza niezbędna dla właściwego postrzegania zadrzewień przydrożnych. Zajęcia prowadzić będą doświadczeni specjaliści.

Ewa Romanow-Pękał

Stowarzyszenia Eko-Inicjatywa